

НОВІ УЧАСНИКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЇХ ПРАВОВОГО СТАТУСУ

04.10.18 08:05 | Автор(и) БАРВЕНКО ЯРОСЛАВ ВІТАЛІЙОВИЧ, студент економіко-правового факультету Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова (м.Одеса) | |

[Науково-практична Інтернет-конференція 04.10.2018 - СЕКЦІЯ №5](#)

Сучасні зміни, які відбуваються в Україні, у зв'язку з євроінтеграцією, зумовлюють процеси реформування національного законодавства, пошуку нової концептуальної моделі правової системи, що має забезпечувати ефективний захист прав і свобод кожної особи. Зокрема, прийнятий у 2012 році, новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України), за 6 років його дії було змінено більше ніж 30 разів. Внесені зміни стосуються багатьох аспектів кримінального процесу, що значно приближує процес захисту прав і свобод осіб в Україні до міжнародних уявлень.

Так, в 2013 році було введено нового учасника кримінального провадження – представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Але на цьому законодавець не зупинився, результатом чого стала поява ще трьох нових учасників провадження: представник персоналу органу пробації; третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт; інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування [1, с. 80]. Тож, наразі маємо чотирьох нових учасників кримінального провадження з закріпленням правових статусів останніх.

Першим нововведенням стала поява такого учасника як представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Положення стосовно даного учасника містяться у статті 64-1 КПК України. Відповідно до цієї норми таким представником може бути особа, яка має право бути у кримінальному провадженні захисником або керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами, або працівник юридичної особи [2]. Незважаючи на законодавчу деталізацію повноваження представника, його правовий статус, як учасника провадження, не обійшлося й без певних труднощів при реалізації цих положень на практиці.

У чинному КПК України такого статусу як юридична особа, щодо якої здійснюється кримінальне провадження не існує. У той же час представника юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, виокремлено як учасника кримінального і судового провадження, однак не віднесено до жодної зі сторін кримінального провадження. Отже, виникає декілька питань: по-перше, як можна представляти учасника кримінального провадження, процесуальний статус якого не визначено; по-друге, якою є функція (захисту, обвинувачення чи правосуддя) представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження? На жаль, ці питання залишились не врегульованими законодавцем [1, с. 81]. До того ж, проблему становить реалізація повноважень таких представників, через певні труднощі в залученні до участі в провадженні та через відсутність сталої практики і чітких алгоритмів дій. Недосконалість законодавства та відсутність узгодженості норм кримінального та кримінально процесуального кодексів становлять перешкоду при захисті прав і інтересів юридичних осіб в кримінальних провадженнях [3].

Другим з'явився такий учасник як представник персоналу органу пробації. Основною функцією цього учасника процесу є складання та подання до суду письмової доповіді, яка містить інформацію, що характеризує особу обвинуваченого. Важливість цієї доповіді полягає в тому, що суд, при визначенні міри відповідальності обвинуваченого, буде спиратися на матеріали цієї доповіді. На думку співавтора законопроекту про пробацію, експерта з питань пенітенціарної реформи Д. Ягунова: «Запровадження інституту досудових доповідей є прогресивним кроком для національної системи кримінальної юстиції, адже забезпечення суду незалежною думкою щодо особи обвинуваченого вкрай важливе для індивідуалізації призначення покарання. Проте не варто перебільшувати практичне значення цього інституту. Те, що сьогодні для України подається як щось нове й чарівне, на Заході існує вже понад сторіччя. І час засвідчив, що досудові доповіді – аж ніяк не панацея для попередження рецидивних злочинів» [4].

Наступним учасником провадження є третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Деякі аспекти процесуального статусу визначено ст. 64-2 КПК України, а саме: хто може бути такою особою; з якого моменту виникають процесуальні відносини з такою особою; хто може бути представником; повноваження представника такої особи та низка обов'язків, які покладаються як на третю особу так і на представника. Досить багато питань потребують якомога скорішого врегулювання, адже вони становлять перешкоду для застосування цих положень на практиці. Ці проблеми досить ретельно висвітлені у наукових дослідження О. Татарова, Т. Корчевої, О. Верхогляд-Герасименко, А. Щасної, І. Гловюк та ін.

Першою проблемним питанням є наділення третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт правами підозрюваного, обвинуваченого, що передбачає право третьої особи відмовитися від надання будь-яких свідчень. Другим питанням є неврегульованість порядку допиту третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Ще однією проблемою є ситуація, в якій свідок є одночасно третьою особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а відповідно до ч. 3 ст. 64-2 КПК України така особа користується правами підозрюваного, обвинуваченого [5]. Дуже цікавою є думка І.В. Гловюк щодо незабезпечення участі третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт у судовому провадженні у суді першої інстанції (крім питання, коли розглядається клопотання про арешт майна). Як зазначає вчена у п. 26 ст. 3 КПК України третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, передбачена як учасник судового провадження, проте згідно з положення ч. 2 ст. 314 КПК України як учасник підготовчого судового засідання вона не вказана [6].

Останнім учасником, який був введений до кримінального провадження є інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування. Одразу треба зазначити, що статус цієї особи практично не визначений у КПК України, а ті статті, які хоч якось регламентують певні права та обов'язки цього учасника процесу, викладені у хаотичному характері, тому першочерговим завданням законодавця є – внесення змін до КПК, які б більш детально розкривали процесуальний статус цієї особи та закріплювалися у окремо передбачених нормах, а не по частинам у декількох статтях.

Повертаючись до правового статусу цього учасника процесу, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування має право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК України (ч. 6 ст. 28). Також ця особа наділена правом оскарження рішення, дії чи бездіяльності слідчого або прокурора, які полягають у неперенесенні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК України, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений строк (ч. 1 ст. 303). До цього права додається право оскарження прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування (ч. 1 ст. 308) [2].

Підсумовуючи можна зазначити, що в бажанні оновити, покращити існуючий КПК України законодавець прийняв зміни, які не рішення проблеми кримінального провадження, а навпаки становлять перешкоду у здійсненні правосуддя та здійснення новими учасниками процесу своєї процесуальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Абламський С.Є., Юхно О.О. Окремі питання участі у кримінальному провадженні представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження: дослідження окремих положень КПК: наукова стаття. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/851> (дата звернення: 23.09.2018)

2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України: від 13.04.2012 №4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 23.09.2018)

3. Представник юридичної особи – повноцінний учасник кримінального провадження: газета-онлайн «Адвокат консалтинг». URL: <http://advocat-cons.info/index.php?newsid=38792#.W6a1RmgzbIV> (дата звернення: 26.09.2018)

4. Досудові доповіді: суди будуть отримувати від служби пробації досудові доповіді про обвинувачених: онлайн-газета «Юридична практика». URL: <http://pravo.ua/news.php?id=0059028> (дата звернення: 25.09.2018)

5. Татаров О. Загрози при накладанні арешту на майно третіх осіб: стаття. URL: <http://tfgpartners.com.ua/ua/article/zagrozi-pri-nakladenni-areshtu-na-mayno-tretyh-osib> (дата звернення: 26.09.2018)

6. Гловюк І. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, як учасник кримінального провадження: проблемні питання: матеріали міжнародного науково-практичного симпозіуму, 2016. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6554/Glovyk%20Tretya.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 26.09.2018)